

Kamaralizm Düşüncesi ve Kameral Devlet Anlayışının Kamu Yönetimine Katkıları Üzerine Bir İnceleme

An Examination of the Idea of Cameralism and Contributions of the Cameral State Understanding to Public Administration

Mesut Can AKÇAY

Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih A.B.D.,
mesutcanakcay@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4375-8228>

Makale Başvuru Tarihi: 18.07.2024

Makale Kabul Tarihi: 31.12.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Ersin GÜNGÖRDÜ

Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi A.B.D.,
ersingungordu@yandex.com
<https://orcid.org/0009-0003-4562-9259>

ÖZET

Çalışmada kameralizmin doğuşu, gelişimi ve Prusya devletlerindeki kurumsallaşma sürecine odaklanılmıştır. Çalışmanın amacı kameralizmin tarihsel süreç içerisindeki gelişiminin modern kamu yönetimine etkisi ve katkılarının incelenmesidir. Nitel veri toplama tekniklerinden istifade edilen çalışmanın yöntemini betimsel/içerik analizi oluşturmaktadır. Bu bağlamda üç bölüm olarak tasarlanan çalışmanın birinci bölümünde Kameralizmin doğuşu ve gelişim süreci üzerinde durularak Alman iktisat geleneğinin kameralizm ile ilişkisine değinilmiştir. İkinci bölümde kameralizmin gelişimine ve kurumsal bir devlet/kamu yönetimi doktrini haline gelmesine katkı sağlayan erken dönem kameralistlerin devlet/yönetim anlayışı incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise kameralizmin modern kamu yönetiminin gelişimindeki etkisi ve katkıları analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan başlıca sonuçlar şu şekildedir: Devlet aygıtı içerisinde kamu hizmeti ve kamu yönetimi olgularının kurumsallaşmadığı bir dönemde patrimonial yönetim anlayışından devlet görevlisi olarak istihdam edilen memur sistemine geçilmesi kameralizmin modern kamu yönetimine getirdiği katkıların başında gelmektedir. Ayrıca erken dönem kameralistlerin devlet görevlisi olarak istihdam edilen personelin görev ve sorumluluklarının saptanması, mesleğe girişte liyakat esasının gözetilmesi ve meslek içi eğitimin verilmesi gibi tavsiyeleri günümüzde birçok devletin hukuk sisteminde yer alan devlet memurlarına ilişkin düzenlemelerde görmek mümkündür.

ABSTRACT

This study focuses on the birth and development of cameralism and its institutionalisation process in the Prussian states. The aim of the study is to analyse the impact and contributions of the development of cameralism in the historical process on modern public administration. The method of the study, which utilises qualitative data collection techniques, consists of descriptive/content analysis. In this context, the first section of the study, designed in three parts, focuses on the birth and development process of Cameralism and addresses the relationship between the German economic tradition and Cameralism. In the second section, the understanding of the state/governance by early Cameralists, who contributed to the development of Cameralism and its transformation into an institutional doctrine of state/public administration, has been examined. In the third chapter, the impact and contributions of Cameralism to the development of modern public administration are analyzed. The main findings reached within the scope of the study are as follows: The transition from the patrimonial management understanding to the system of civil servants employed as state officials during a period when the phenomena of public service and public administration were not yet institutionalized within the state apparatus is among the primary contributions of Cameralism to modern public administration. Additionally, it is possible to see the recommendations of early Cameralists, such as determining the duties and responsibilities of personnel employed as state officials, adhering to the principle of merit in entering the profession, and providing in-service training, in the regulations regarding civil servants in the legal systems of many states today.

Anahtar Kelimeler:

Kameralizm,

Kameral Bilimler,

Kamu Yönetimi,

Keywords:

Cameralism,

Cameral Sciences,

Public Administration,

Önerilen Alıntı (Suggested Citation): AKÇAY, Mesut Can ve GÜNGÖRDÜ, Ersin (2024), “Kamaralizm Düşüncesi ve Kameral Devlet Anlayışının Kamu Yönetimine Katkıları Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, S.7(4), ss.1108-1122, Doi: <https://doi.org/10.33712/mana.1518449>

1. GİRİŞ

Mali kaynakların ülke içerisinde biriktirilmesini amaçlayan bir eğitim doktrini ve politika uygulaması olarak kameralizm, Otuz Yıl Savaşları'nın bir sonucu olarak Prusya'nın görece zayıf ekonomik, sosyal ve politik atmosferinde ortaya çıkmıştır. Kameralizm mefhumu hükümdarın sarayında faaliyet göstererek onun mal varlığını yöneten, haraç ve vergilerini toplayan bir saray bölümü olan “camera” (hazine odası) isminden türetilmiştir. Sarayın hazine odasındaki çalışmalar (Kameralvissenschaften) bütün bir bilgi alanını doğurarak kamu yönetiminin işlevsel ilkelere göre icra edilmesinin gerektiği düşüncesini filizlendirmiştir. Kameralizmin kabul gören ilkelerinin ilk temsili 1656'da Veit Ludwig von Seckendorff (1626-1692)'un meşhur eseri “*Alman Prens Devleti*”nde kaleme alınmıştır.

Seckendorff'un fikirleri devleti ekonomik kalkınmanın merkezinde konumlandıran Johann Joachim Becher (1635-1682) ve Wilhelm von Schröder (1640-1688) gibi diğer kameralistler tarafından geliştirilmiştir. Kameralizmin en meşhur temsilcisi ise kaleme aldığı çok sayıdaki eserinde bireylerin ve toplumların ortak yararını ve mutluluğunu amaçlayan “*devlet yönetim doktrini*”ne kendini adayan J.Heinrich Gottlieb von Justi (1640-1688)'dir.

Kameralistlere göre ekonomik faaliyetlerin rekabete dayalı olması insanları ve toplumları bölmekte ve birtakım düzensizliklere yol açmaktadır. Bu düzensizliğin ortadan kaldırılması için politik bir kurum olarak devletin ekonomiye sistematik bir şekilde müdahale etmesi gerekmektedir. Ayrıca toplumun ortak mutluluğa ulaşabilmesi için devletin halkı uzlaştırmak gibi bir görevi bulunduğu ileri sürülmektedir. Bu ön düşüncelerle inşa edilen kameralizm, gerek Otuz Yıl Savaşları sonrasında devletin istikrar arayışı içerisinde olması gerek bireyin üretkenliğinin devletin refahını artıracaklığı düşüncesi ile bazı Alman hükümdarları etkilemiş ve devlet politikası olarak benimsenmiştir. Prusya devletlerinde hem bir eğitim süreci hem de uygulanması gereken politikalar bütünlüğü olarak 18. yüzyılda yükselişe geçen kameralizm, modern kamu yönetiminin gelişimine güçlü katkılarda bulunmuştur.

Bu çalışmada sosyal bilimler disiplini içerisinde oldukça özgün bir yere sahip olan kameralizm ekolüne odaklanılmıştır. Ekseriyetle merkantilizmin Alman versiyonu olarak anılan kameralizmin yönetim bilimleri ve kamu yönetimi disiplini içerisinde incelenmeye değer köklü bir tarihi bulunmaktadır. Çalışmada kameral bilimlerin doğuşu, gelişimi ve Prusya devletlerinde bir tür yönetim doktrini olarak kurumsallaşma süreci irdelenmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında kameral bilimlerin gelişimine katkı sağlayan erken dönem kameralistlerin görüşlerine yer verilerek kameralizmin kamu yönetimine katkıları değerlendirilmiştir.

2. HÜKÜMDARIN HAZİNE ODASINDA DOĞAN BİR BİLİM: KAMERALİZM

Latince “camera (hazine odası)” mefhumundan türetilen kameralizm, Alman devletlerinde geliştirilen sosyo-iktisadi bir düşünce ekolüdür. Kameralizmin ortaya çıktığı dönemdeki ilk temsilcileri yöneticilere bilhassa ekonomik politikalarda yol gösterecek ilkeler tasarlayarak bir tür danışma hizmeti verdikleri odalar oluşturdukları için “kameralist” olarak anılmaya başlamıştır (Seppel, 2017:1). Bölgeden bölgeye büyüklükleri değişen bu odalar 18. yüzyılın başında Prusya'daki birçok hükümdarın sarayında faaliyet göstermeye başlamıştır. Saraydaki camera birimi zaman içerisinde maliye memurlarının önemli konuları tartıştığı ve oyladığı bir meclis olarak kabul görmeye başlamıştır (Wakefield, 2009:16-17).

15. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın başlarına kadar uzanan ve 18. yüzyılda zirveye ulaşan kameralizmin temsilcileri yaşadıkları dönemde hem üniversitelerde akademisyen olarak görev almış hem de devlet danışmanları/görevlileri olarak tasarladıkları ilkelerle Almanya ve Avusturya'da hükümdarlara önemli hizmetlerde bulunmuştur (Usta ve Akıncı, 2018:68-70).

Kameralizm, düşünsel temellerini nüfus artışına dayandırılan devlet idaresi ya da ekonomi okulundan almaktadır. Kameralizmde bireyler en genel ifade ile topluma yük olan çalışanlar olarak değil birer üretici olarak kabul edilmektedir. Buna göre toplumdaki esas zenginlik üretim hammaddesi ya da toprak değil üretimin öznesi olarak kabul edilen çalışanların emekleridir. Dolayısıyla kameralistler toplumsal alanda esas zenginlik olarak kabul ettikleri bireylerin yaşam standartlarının devlet tarafından eğitim, alt yapı vb. hizmet ve politikalarla iyileştirilmesini bir gereklilik olarak görmektedir (Aktel vd., 2015:93-94). Kameralistler, devletin ekonomik potansiyelini dikkate alarak vergi gelirlerinin düzenli olarak artırılmasıyla ilgilenmemiştir. Devletin ihtiyaçlarını daha geniş bir bağlamda ele alarak halkın refahını ve ekonomik kalkınmanın istikrar kazanabilmesi için ideal bir yönetim düzeni geliştirmenin uğraşını vermiştir (Seppel, 2017:5). Ayrıca kameralistler,

ekonominin nasıl daha etkili bir üretim sınırına doğru geliştirilebileceği ve değişimin nasıl düzenlenip adil bir zemine oturtulacağına dair düşünceler geliştirmeye çalışmıştır (Rössner, 2016:12).

Kameralizm ekolünün genel olarak kabul gören düşünceleri J.Heinrich Gottlob von Justi tarafından “*Devlet Ekonomisi, 1758 (Staatswirtschaft)*” adlı çalışmasında ortaya koyulmuştur. Justi’ye göre egemen bir devlet bilimsel ve teknolojik gelişmeler yoluyla kendisini toplumun eğitimine ve kalkınmasına adanmıştır. Bu düşüncesiyle Justi, devlete yalnızca ekonomik bir aktör olarak değil aynı zamanda toplumun koruyucusu ve yol göstericisi olarak esaslı bir rol biçmiştir. Justi ortaya koyduğu yaklaşımda bir ülkede yaşayan insan sayısı ne kadar fazlaysa devletin imkânları ve gücünün de o kadar fazla olacağı düşüncesini ileri sürmüştür. Bu düşüncede hükümdarın nüfus artışını teşvik etme görevi bulunmaktadır. Bir yönüyle kameralizm ekolünün erken gelişim evresinde İngiliz ekonomi geleneğinin “*bırakınız yapsınlar (Laissez faire)*” görüşünün aksine devletin ekonomiye aktif katılımının savunulduğu bir bakış açısının olduğu görülmektedir (Usta ve Akıncı, 2018:74-78).

Kameralizm, hükümdara mali konularla danışma hizmeti veren başlangıçtaki muhtevası nedeniyle ekseriyetle merkantilizmin Alman versiyonu olarak anılmıştır (Wakefield, 2005:313). Gerçekten de erken dönem kameralistler devlet için altın ve gümüş gibi değerli madenleri elde etmenin önemi üzerinde durmuş, ticaret ve üretim süreçlerinin düzenlenmesinde merkantilist politikalar uygulanması tavsiye etmiştir. Örneğin merkantilizmin sıkı bir takipçisi olan Justi, ülkeye giren altın ve gümüşe önem vererek ticaretin “*temel ilkesi*” olarak değerli madenleri işaret etmiştir. Justi’ye göre madenlerden elde edilen altın ve gümüş miktarı ülke hazinesini artırdığı için madencilik teşvik edilmesi zaruri bir öneme sahiptir (Spicer, 1998:150-151).

Bununla birlikte merkantilizm en temelde yalnızca devlet gücünün bir temeli olarak zenginlikle ilgilenen bir ekonomi politikası olarak düşünüldüğünde kameralizm ile devlet yönetimine yönelik bakış açılarıyla ayrılmaktadır. Zira merkantilizmin çıkış noktası devletin amaçlarını tek tip bir ekonomik alanda belirleyici kılarak tüm ekonomik faaliyetleri devletin gerekliliklerine ve devletin doğasına uygun hale getirmektir (Hecksher, 2007:22-26). Oysaki erken dönem kameralistler için değerli madenlerin biriktirilmesi amacı tek tip bir ekonomi politikasına yönelik değil hükümdarın devlet ve halkı üzerindeki gücünün artırılmasına yönelik olarak zuhur etmiştir. Nitekim kameralizm, hükümdarın siyasi ve idari gücünü pekiştirmek amacıyla mali konularda tavsiyelerde bulunmak gibi bir misyon ile filizlenmiş ve tarihsel süreç içerisinde kapsamını giderek genişletmiştir (Spicer, 1998:151-152).

Seppel’in (2017:6) dikkat çektiği gibi kameralistler ne sömürgeci uluslararası faaliyetlerle ilgilenmiş ne de devlet/bölgelerin doğal kaynakları ve zenginliklerine odaklanmıştır. Kameralistler genel olarak sürdürülebilir bir zenginliği savunmuştur. Bu ise yeni sömürge ve fetihler aracılığıyla değil ülkenin kendi kaynaklarının korunarak etkili bir şekilde kullanılmasıyla mümkün görülmüştür. Bununla birlikte kameralistler devletin refahının yalnızca tarım ve madenlerin üretim verimliliğiyle sağlanabileceğini düşünmemektedir. Kameralistler sürdürülebilirlik ve istikrara verdikleri önem ile doğru orantılı olarak ticaret ve madenlerin “*pazarlanabilir*” yönüne odaklanmıştır (Garner, 2017:137). Dolayısıyla kameralizmin tarihsel süreç içerisinde gelişimiyle merkantilizmden ayrı bir muhtevaya ulaştığı görülmektedir. Bu anlamda çağdaş literatürde merkantilizm ve kameralizm arasında net bir ayrım bulunduğunu ileri süren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Thomas Simon, merkantilistlerin “*zenginlik*” elde etme amaçlarının temelinde açık bir şekilde ticaretin bulunduğunu ve ekonomik yaklaşımlarının oldukça sınırlı olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın 18. yüzyıl kameralistlerin yerli üretime odaklanarak ekonomi ve toplumun neredeyse tüm alanlarıyla ilgilendikleri görülmektedir. Benzer şekilde Albion Small, merkantilistlerle karşılaştırıldığında kameralistlerin yönetim teknolojilerine daha fazla önem verdiklerini ileri sürmüştür (Seppel, 2017:7).

Kameralizm, en genel ifade ile ülkenin sosyo-ekonomik refahını sağlamak amacıyla devlet yönetimine dış ticaret dengesini kontrol etmek, manifaktür üretime ağırlık vermek, dış ülkelere hammadde satmamak, ülke içerisinde değerleri madenlerin dolaşımını sağlamak gibi birtakım reçeteler sunmaktadır. Dolayısıyla kameralist düşünce sistematizmini devletin savunma politikaları ve kaynak yönetimi dışında piyasaya müdahalesine karşı çıkan liberal ekonomi geleneği üzerinden tartışmak ekolün kamu yönetimi üzerindeki etkilerinin anlaşılması açısından faydalı gözükmemektedir.

2.1. Alman İktisat Geleneğinin Temelleri: Erfahrungswissenschaft

Serbest piyasa ideolojisine dayalı liberal ekonomi geleneğinden farklı olarak piyasalarda merkezî devlet müdahalesinin gerekli olduğunu savunan Alman iktisat ekolünden beslenen kameralizm; bilginin deneyimlere dayalı (Erfahrungswissenschaft) olarak edinildiği vurgusundadır. Nitekim Alman iktisat teorisinde deneyimlerin

belirlediği gerçeğe yakınlık ve ilgililik kavramları, kameralist düşüncenin ortaya çıktığı Almanya'daki iktisat teorisini politika ve yönetim bilimlerine doğrudan bağlamaktadır. Bu bağlamda Alman iktisat ekolünün, Anglosakson iktisadi geleneği ile karşılaştırıldığında tarih ve bağlamsal konulara atfedilen önem sayesinde çok daha kapsayıcı olduğu görülmektedir. Tarih, politika ve ekonomi bilimlerinin birleştiği ortak bağlamda; teorinin ekonomi üzerindeki kümülatif mekanizmaları anlayabilmesi beklenmekte ve ekonomik uyumun doğal olmak yerine insan yapımı olduğu varsayımı hâkim kılınmaktadır. Bu nedenle Alman iktisadi düşüncesinde Anglosakson iktisadi geleneğindeki “*bırakınız yapsınlar*” pasif varsayımının kendiliğinden düzen yerine kendiliğinden düzensizlik ve piyasa başarısızlığı yaratma olasılığının çok daha yüksek olduğu kabul edilmektedir. Alman ekonomi geleneği bu yaklaşımı nedeniyle Batı Avrupa'da bilhassa Büyük Britanya'da gelişen serbest piyasa ideolojisinin “*görünmez el*” varsayımı ile keskin bir şekilde ayrılmaktadır. Bununla birlikte Alman ekonomi bilimi en eski zamanlardan beri ekonomiyi yaşayan bir organizma olarak görmüştür. Bu anlamda serbest piyasanın kendiliğinden ortaya çıkma özelliği olmadığı için devletin müdahalesinin gerekli olduğu ileri sürülmektedir. Bu bakış açısının sonucu olarak Alman iktisat teorisi, kameralist düşüncedeki devletin rolünü de belirlemekte ve pasif konumlanışlı liberal yaklaşımdan farklı olarak salt ticari süreçlerle ilgilenmek yerine daha ziyade üretime odaklanarak üretim teşviklerini de oluşturmaktadır (Reinert ve Rössner, 2016:66-70; Tribe, 2003:219-228).

Kameralizmin içerisinde geliştiği Alman iktisat ekolünün dünya anlayışı tamamen nicel (begreifen) değildir. Aynı zamanda niteliksel (verstehen) ölçütlerden beslenmektedir. Örneğin bir insanın ölçülebilir özellikleriyle (boy, ağırlık vb.) ele alınan en doğru ve kapsamlı tanımları bile Alman filozof Friedrich Nietzsche (1844-1900)'nin “*Geist und Willenskaptal*” olarak adlandırdığı ekonomik kalkınmadaki kilit faktör olan “*zekâ*” ve “*insan iradesi*” kavramlarını göz ardı etmektedir. Dolayısıyla geçmiş tecrübelerin ve edinilmesi muhtemel tecrübe birikimlerinin taşıyıcıları olan akıl ve zekâ unsurları bir arada düşünüldüğünde İngiliz ve Alman iktisat ekollerinin aslında birbirlerinden en temelde insan zihninin yapısına karşı bakış açılarıyla ayrıldıkları görülmektedir. Zira İngiliz John Locke'a göre insan zihni doğuştan “*tabula rasa*” adını verdiği boş bir sayfadır. Ancak bir Alman matematikçi ve filozof G. W. Leibniz (1646-1716), insan zihninin deneyimlerini yerleşik şemalarla sürekli olarak karşılaştıran aktif ve yaratıcı niteliklere haiz olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda insan zihnini deneyimlere dayalı bilgi ile şekillendiren Alman iktisat ekolü ekonomik ve idari konularda eğitim ve bilimin önemine vurgu yaparak üniversitelerde kameralist öğretim programlarını geliştirmiştir. Bu sayede Alman iktisat ekolünde ekonomik büyümenin taşıyıcıları olarak “*nitelikleri*” açısından farklılıklar gösteren teknoloji ve yeni bilgi gibi nitel taşıyıcılar Alman ekonomisinin itici güçleri haline gelmiştir (Reinert ve Rössner, 2016:66-70).

2.2. Kameralizmin Gelişimi: Polizeiwissenschaft

Kameralizmin ortaya çıktığı dönem incelendiğinde Avrupa'da Otuz Yıl Savaşları'nın yol açtığı devasa yıkım ve kargaşa halinin insanlığın ortak bir hukuka ihtiyaç duyduğu gerçeği fark edilmektedir. Çoğunluğu hukuk bilimiyle ilgilenen kameralistlerin çalışmalarıyla gelişen Alman ekonomi bilimi kurumsal alt yapısını giderek doğal hukuk geleneği odağındaki felsefi temellere dayandırmıştır. Leibniz ve Wolff (1679-1754)'un doğal hukuk gelenekleri ve devlet teorileri de bu dönemde filizlenmeye başlamıştır. 1750'lerden itibaren Alman ekonomi biliminin temelini inşa etmeye başlayan Wolff'un teorisinin özünde insanın sosyal, barışçıl ve rasyonel bir varlık olduğu varsayımı yer almaktadır. Doğal ya da “*uygarlaşmamış durumdaki*” insan davranışlarını konu edinen doğal hukuk geleneği insanın kökeni doğada bulunan ahlaki yükümlülüklerinin olduğunu savunmaktadır. Bu anlamda Alman ekonomi geleneği incelendiğinde insanın temelde “*icat etmeyi öğrenmiş bir hayvan*” ve “*eğitilebilir durumda olduğu*” görüşünün hâkim olduğu görülmektedir (Reinert ve Daastøl, 1997:233-283; Reinert ve Rössner, 2016:67).

17. yüzyılın sonlarında Alman siyaset teorisyenleri Antik Yunan'daki “*polis*” kurumundan yola çıkarak kimi zaman “*yönetim*” anlamında da kullanılan, devlet refahının yurttaşların maddi ve manevi gelişimini teşvik eden politikaların benimsenmesine bağlı olduğu fikrine dayanan “*polizeiwissenschaft*” adında bir meta-kavram geliştirdiler. Bu kavram ortaya atıldığı dönem açısından bir devrim niteliği taşıyordu. Kimi araştırmacılara göre bu kavramın doğuşu siyasal bilimler disiplininin Alman kameralizmi içinde filizlenmesi anlamına geliyordu. Bu görüşe göre yönetici, yurttaşları vergi yoluyla yağmalayarak değil onları daha üretken hale getirerek ülkesini zenginleştirebilmektedir. Böylelikle “*polizeiwissenschaft*” bakış açısında nüfusun büyük çoğunluğunun fiilen köle kabul edilmesi gerektiği düşüncesi dışlanarak insanların eğitilebilir ve geliştirilebilir olduğunun varsayıldığı farklı bir bakış açısına ulaşılmış ve bu bakış açısına uygun politikaları uygulamaya çalışan bir devlet yönetimi anlayışına geçilmesi savunulmuştur (Aktel vd., 2015:84-88).

Ekonomi politiğin odağına bireyi yerleştiren bu pragmatik yaklaşım ile devlete düzenli bir ortam yaratması çağrısında bulunarak toplumsal refahın temin edilmesi için bireysel fırsatlar yaratmada kolaylaştırıcı bir rol üstlenmesi gerektiği düşüncesi ileri sürülmüştür. Nihayetinde Alman ekonomi geleneğinde devlet, artık ya bir ekonomik kolaylaştırıcı ya da doğal düzenin kaosa döndüğü süreçlerde son çare girişimcisi olarak bireysel özgürlük ve ilerlemenin kendi aleyhine değil kendisi aracılığıyla kazanıldığı bir kurum olarak kabul edilmiştir. Bu süreçte birçok Alman iktisatçının küçük Alman devletlerinin yönetiminde yer alma eğiliminde olduğu görülmüştür. Nitekim “kameralizm” mefhumunun kendisi erken modern dönemde varlık sürdüren 300’ü aşkın Alman devletin her birini yöneten prenslerin Hazine ve Özel Konsey’inden türemiştir (Reinert ve Rössner, 2016:66).

Kameralistler, ekonomik gelişmeye ilişkin bakış açılarını pratiklik odağına yerleştirerek, salt ticaret eksenli düşünmek yerine üretimi farklı ekonomik faaliyetler arasında bir denge optimalliği ile tasarlamıştır. Buna göre örneğin devletin vergilendirme yapabilmesi için ilk olarak sağlıklı bir temel oluşturulması gerektiği gerçeği kameralistleri küçük zanaatkârlar ya da çiftçilerden çok daha iyi vergi geliri sağlanabilecek olan manifaktür (manifaktüren) olarak adlandırılan büyük atölyelerde çalışanların vergiye tabi gelir elde edeceği imalathane teşviklerini desteklemeye yöneltmiştir. Nitekim Prusya’da Büyük Frederick Dönemi’nde askeri malzeme ve silah üreten örnekleriyle karşılaşılan bu manifaktürler sıklıkla devlet tarafından finanse edilerek başlatılan ve yürütülen “prestij projeleri” idi. Dolayısıyla Alman iktisatçılar tarımı tek üretim kaynağı olarak kabul eden Fransız fizyokratlarına karşı gündeme getirdikleri manifaktür konsepti ile karşı çıkarken Justi gibi kameralistler bu tür işlerin yürütülmesinde aktif olarak yer almışlardır (Reinert ve Rössner, 2016:64-68).

Kameralizm, Almanya’da doğmuş ve zamanla Avrupa’nın farklı bölgelerinde etkili olan bir yönetim paradigması haline gelmiştir. Bu yaklaşım kamu yönetimi ile ekonomi arasındaki dinamik ilişkiyi temel alarak merkezi otoritenin güçlendirilmesini hedeflemektedir. Almanya dışındaki ülkelerde de benzer prensiplerin benimsenmesiyle birlikte kameralizm Osmanlı İmparatorluğu gibi geleneksel devlet yapıları üzerinde önemli etkiler meydana getirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nda kameralist ilkelerin uygulanması 19. yüzyılın ortalarındaki modernleşme çabalarıyla görünürlük kazanmıştır (Örs, 2013:67-84; Erdem, 2010:182-191). Tanzimat reformları kapsamında gerçekleştirilen mali düzenlemeler ve kamu hizmetlerinin rasyonelleştirilme çabaları kameralist prensiplerin Osmanlı idari yapısına etkileri olarak değerlendirilebilir. Bu dönemde devlet kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılması hedeflenmiştir. Mardin’in (1991:14-15) analizlerine göre 1839 tarihli Tanzimat Fermanı’nın hazırlanmasında kameralizmden ilham alınmıştır. Mustafa Reşit Paşa ve Sadık Rifat Paşa gibi öncü reformistler, kameralizmin Osmanlı İmparatorluğu’nun dağınık ve heterojen yapısını bir araya getirebilme potansiyelinden etkilenmişlerdir. Tanzimat Dönemi’nin Osmanlı devlet adamları; idari, hukuki ve iktisadi reformlar yoluyla farklı etnik ve kültürel unsurları “Osmanlılık” üst kimliği etrafında birleştirebileceklerine inanmışlardır. Bu inanç yalnızca mali ve idari reformlarla sınırlı kalmayıp aynı zamanda toplumsal bütünleşmeyi ve devletin modernleşme sürecini de içeren çok boyutlu bir yaklaşımı kapsamaktadır.

3. KAMERALİSTLERİN DEVLET / YÖNETİM ANLAYIŞI

Spicer’a (1998:149) göre kameralizm, pratik düzeyde 16-18. yüzyıllar arasında Almanya ve Avusturya’nın mutlakiyetçi hükümdarlarına hizmet etmek üzere tasarlanmış merkezi ve özel bir kamu yönetimi aygıtının gelişimini ifade etmektedir. Kameralizm bir düşünceler bütünü olarak ele alındığında uzman kamu görevlileri ve akademisyenlerin hükümdara hizmet etmek için idari uygulamaları inceleyen ve geliştirmeyi amaçlayan bilimler sistemini ifade etmektedir. Kameralistler, kamu görevlilerinin/yöneticilerinin eğitimi için temel olarak idari işlerin yürütülmesine yönelik bir sistem geliştirmenin uğraşını vermiştir. Devlet maliyesine yönelik tavsiyeler veren kameralist tabiri başlangıçta “olumsuz” bir çağrışıma sahip olmuştur. 17. yüzyılın sonuna kadar “kammer” adı verilen saray hizmetkârları halkın kanını emen aç gözlüler olarak görülen kötü bir şöhret kazanmıştır. Kameralistlerin halkın refahını artırmaya yönelik görüşleri sistematik bir karakter kazanmaya başladıkça “kammer” tabirine yönelik olumsuz çağrışım azalmaya başlamış ve “iyi kameralist” tabiri ortaya çıkmıştır (Wakefield, 2009:5).

Halkın mutluluğu ve refahının yönetimin bir parçası olduğunu düşünen Kameralistler hükümdarın yalnızca devletin mali çıkarları doğrultusunda değil halkın genel refahı doğrultusunda da görevleri olduğu tezini ileri sürmüştür. Kameralistler toplumsal ve ekonomik kalkınmanın yönetenlerin tutum ve eylemlerine bağlı olduğunu savunmuştur. Kameralistlere göre “akıllı” bir yönetim mali alanı istikrara kavuşturduktan sonra devletin diğer alanlarında da benzer bir istikrarı yakalamanın uğraşını vermelidir. Son olarak kameralistler başlangıçta savaşın yol açtığı yıkıcı olumsuzlukların devlet maliyesinin istikrara kavuşturulmasıyla giderilebileceği düşüncesinde olmuştur. Nitekim modern devletlerin genişleyen faaliyetleri, devlet aygıtının

genişlemesi, daimî orduların kurulması gibi zorunluluklar kameralistlerin çalışma alanlarını giderek genişletmiş ve nihayetinde bir “*düşünce biçimi*” ya da “*ortak bir dil*” olarak kameralizm vücut bulmuştur (Seppel, 2017:4-5).

Kimi araştırmacılar tarafından “*kameralizmin Adam Smith’i*” olarak nitelendirilen Seckendorff, Almanya’nın Otuz Yıl Savaşları’nın olumsuz etkileriyle mücadele ettiği buhranlı bir dönemde yaşamıştır. Bu savaş Avrupa’nın birçok ülkesini harap hale getirdiği gibi birçok Alman entelektüel için kazananın olmadığı bir savaş olarak görülmüştür. Seckendorff’un kameralizm anlayışı ekonomik hayatın ve temel kurumların sıfırdan inşa edilmesi gereken süreçlere odaklanmayı gerektirmektedir. Zira Seckendorff’un içerisinde doğup büyüdüğü dönemin düzeni ölüm, savaş ve yıkımların egemen olduğu bir barbarlık ortamıdır (Reinert ve Rössner, 2016:69).

Yaşadığı dönemin en bilgin şahsiyetlerinden biri olarak anılan Seckendorff, erken yaşamında sistemleştirdiği ileri etik standartlarıyla kendinden sonra gelen Alman bürokratlara bir önemli bir miras bırakmıştır. Henüz 26 yaşında hem kraliyet meclisi hem de yüksek yargı üyesi olarak görevlendirilen Seckendorff, 29 yaşında kaleme aldığı “*Alman Prenslikleri (Teutscher Fürstendstaat)*” çalışmasıyla Alman prensliklerinin refah düzeyini analiz ederek yöneticilere tavsiyelerde bulunmuştur. Kamu yönetimi alanında hazırlanan ilk kitap olarak kabul edilen bu çalışma, kameralizmin düşünsel temellerini içeren bir eser olarak anılmaya başlamış ve ilerleyen dönemlerde Almanya’da uygulanması gereken ekonomi politikalarının neler olduğuna dair bir kılavuz olarak değer görmeye başlamıştır (Usta ve Akıncı, 2018:78; Reinert ve Rössner, 2016:69-75; Tuncer,2018:2).

Seckendorff, “*Alman Prenslikleri*” adlı çalışmasında temelde küçük bir Alman eyaletinin nasıl yönetilmesi gerektiği hakkında görüşlerini dile getirmiştir. Kitapta, Otuz Yıl Savaşları’ndan sonra Sachsen- Gotha eyaletinin ve kurumlarının yeniden inşasında hangi ilkelerin rehber alınması gerektiği üzerinde durulurken, dönemin tarih, nüfus, ekonomi, yönetim, hukuk ve eğitim sistemi gibi konularında değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmasında bütüncül ve organik bir yaklaşım ortaya koyan Seckendorff, bir organizma olarak tarif ettiği devleti, yalnızca ortak refahı sağladığı “*bütünlük (ganzheit)*” içerisinde ele almaktadır. Seckendorff’un devleti “*bütünlük*” içerisinde ele alması Alman iktisadının ve felsefesinin ayırt edici bir özelliği halini alacaktır (Reinert ve Rössner, 2016:69-75). Seckendorff, gelecek yüzyılda Avrupa’ya tesir edecek olan kral ve hükümdarları onların devleti yönetme haklarının aynı zamanda ülkelerini geliştirme görevini de içerisinde barındırdığı görüşünü içeren bir ekonomist ve siyasi bilimci okulunun ilk savunucularından biri olarak anılmaktadır.

Tarımsal faaliyetlerin yaygınlaşmasının yanında topraktan elde edilen artı değerın yükselişinin avantajlarını dile getiren Seckendorff, Alman prensliklerinde görmek istediği iş gücü hareketliliğinin süreklilik kazanması gerektiğini ileri sürmüştür. Seckendorff’un düşüncelerinde günümüz refah devletinin yoksullara ve yaşlılara karşı sorumluluğu olduğu anlayışının izlerine rastlanmaktadır (Reinert, 2005:221-230). Bununla birlikte devlet düzeni içerisinde loncaların yetkilerinin sınırlandırılması düşüncesiyle modern serbest piyasa kavramının kartel, büyük şirketler ve toplumsal grupların tekeli faaliyetlerinden arındırılmış bir pazar tahayyülü ile Seckendorff, yaşadığı dönemin ötesinde liberal düşünceler ortaya koymuştur. Son olarak Seckendorff ve kendinden sonraki kameralistler, hükümdarın görevlerini layıkıyla yerine getirmesine katkıda bulunma sorumluluğunu üzerlerine almışlardır. Böylesine bir çalışma prensibinin arka planında yatan temel dinamik hükümdar ne kadar iyiye hakkında o kadar zengin olduğu düşüncesidir (Tribe, 2016:43-51).

Seckendorff gibi Avrupa’yı kasıp kavuran Otuz Yıl Savaşları’ndan derinden etkilenen J. Joachim Becher, 1669’da her türlü ticari işlemin devlet tarafından düzenlenmesi gerektiğini ileri sürdüğü “*Siyasal Söylev (Politischer Diskurs)*” başlıklı çalışmasıyla kameralizm düşüncesinin gelişiminde en erken katkıda bulunan isimler arasında zikredilmektedir (Backhaus, 1997:131-132). Becher, çalışmasında sağlıklı ve nüfusça zengin bir toplum inşa edebilmek için toplumu üç çalışma kategorisine ayırmıştır. Bunlar, 1- Çiftçiler, madenciler, sığır yetiştiricileri vb. 2- Zanaatkarlar 3- Tüccar ve esnaflardan oluşmaktadır (Frambach, 2009:138). Becher’e göre halkın refahı ile devletin refahı arasında doğru orantı bulunmaktadır. Zira güçlü bir endüstrileşme süreci her iki tarafa da yarar sağlamaktadır. Devletin ekonomiye aktif müdahalesini savunan Becher, devletin üretimi özendirmek, yerli malı kullanımını teşvik etmek ve ticari ilişkilerden olumsuz etkilenmesini önlemek için gümrük duvarları uygulamasının gerekli olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre dış ticaretin devlet tarafından desteklenen imtiyazlı tekel şirketleri tarafından yapılması paranın ülke içerisinde kalması açısından zaruri bir öneme sahiptir. Becher, devletin; din, ahlak, eğitim ve yurttaşların korunması gibi konularla ilgilenirken aynı zamanda üretim artışı ile doğrudan ilgili olan nüfus artışını da teşvik etmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Devletin bu politikayı yürütebilmesi için her şeyden önce fabrika, satış yeri, banka kurulmalı ve sağlam bir para sisteminin inşa edilmesi gerekmektedir. Becher, her türlü soylu tekeli ekonominin baş düşmanı olarak tarif etmiştir. Öyle ki Becher, tekellerden kaynaklanan fiyat dalgalanmaları üretim, tüketim ve nüfus artışını olumsuz etkilediğini ileri sürmüştür (Encyclopedia, 2018).

Öte yandan iktisadi kalkınmada vergilerin önemi üzerinde duran Becher, vergilerin düzenli ve kesin ve gelir dağılımını bozucu etkiye yol açmaması gerektiğini savunmuştur. Bazı Alman prensliklerinde aktif görevler yürüten Becher, I. Leopold'a danışmanlık yaptığı sırada 1674'te hazırladığı ticari raporda simya ilmi ile birleştirdiği iktisadi düşüncelerini ortaya koymuştur. Ticaret ve simya ilminin tamamen soyluların elinde bulunmaması üzerinde duran Becher, hükümdarın ülke refahının tesis edilmesi amacıyla ivedilikle ticari işlem dünyasına girmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Şeker üretimine odaklanan Becher, Batı Hindistan'da toprak ucuzluğu ve kölelik sistemini övmüş, Bavyera prensine Güney Amerika'da koloni kurmanın önemi üzerinde durmuştur (Encyclopedia, 2018).

Erken dönem kameralistler içerisinde “*Yüce Avusturya Eğer İsterse (Österreich über alles, wann es nur will)*” adlı ekonomi türündeki çalışmasıyla dikkat çeken Almanya doğumlu iktisatçı Philipp von Hörnigk (1640-1714), gerek görüşleri gerek devlet yönetimlerindeki hizmetleriyle kameralizmin gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. Hörnigk, pratik uygulamalara dayanan ekonomi anlayışıyla ülke ekonomisinin durumunu analiz ederek “*gerçeklik ekonomisi*” ortaya koymaya çalışmıştır. Tıpkı diğer erken dönem kameralistler gibi oldukça sancılı bir dönemde düşüncelerini geliştiren Hörnigk, Avusturya'nın bunalım yıllarında çalışmalarını sürdürmüştür. Tüccar zihniyetine mesafeli yaklaşan Hörnigk, tüccarda bulunan sermayenin karşısında durarak refah düşüncesinin temelini madencilik ve tarımda endüstrileşmeyi yerleştirmiştir. Hörnigk, yatırım fonu olan zenginlerin yatırım yapmamasından dolayı paranın dolaşıma girmemesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Hörnigk'e göre devletin ekonomide alacağı ilk önlem yurt dışından getirilen lüks malların tamamen yasaklanması ve zenginleri ulusal üretime katılmaya ve yatırım yapmaya sevk etmek olmalıdır. Hörnigk'in düşüncelerini temsil eden dokuz ilkesi Avrupa'da az gelişmişlikten çıkış yolu olarak işaret edilmiştir. Bu ilkeler şu şekilde özetlenebilir (Reinert ve Rössner, 2016:70-74);

1. Ülke topraklarını büyük bir özenle denetlemek gerekmektedir. Ülkenin herhangi bir toprak parçası üzerinde yürütülen tarımsal faaliyet göz ardı edilmemelidir.
2. Bir ülkede bulunan, doğal haliyle kullanılmayan tüm hammaddeler ülke içerisinde işlenmelidir. Çünkü imalat sonrasında hammaddenin değeri iki, üç, on, yirmi ve yüz kat artmaktadır.
3. Üretimde insan gücüne gereksinim olduğu için nüfusun ülkenin kaldırabileceği kadar olmasına dikkat edilmelidir. İnsanlar, aylaklıktan kurtarılarak meslek sahibi yapılmalıdır.
4. Değerli madenler ister ülke topraklarında ister ticaret sonucu elde edilmiş olsun ülke dışına çıkarılmamalı, sandıklara kaldırılmadan dolaşıma sokulmalıdır. Böylelikle ülke içerisinde sürekli zenginlik ve mülk artışı yaşanabilecektir.
5. Ülkede yaşayanlar yerli malıyla geçinmeli, lüks tüketimi yerli ürünlerle sınırlamalı ve mümkün olduğu kadar yabancı ürün ithal edilmemelidir.
6. Yurt dışından alınacak ithal malların temini zorunluluk ise bu ürünler dışarıdan mümkün olduğu kadar ilk elden altın ya da gümüş karşılığı değil farklı bir yerli eşya karşılığında temin edilmelidir.
7. Ekonomide ödemeler dengesi açığı yaşamamak için yabancı mallar ham şekilde ithal edilerek ülke içerisinde işlenmeli ve böylelikle imalat ücreti ülkeye kazandırılmalıdır.
8. Ülkenin ihtiyaç fazlası üretim malları ülke dışına lüzum oldukça işlenmiş halde altın ve gümüş karşılığında satabilmek için sürekli fırsatlar aranmalıdır. Bunun için alıcıların gerekirse dünyanın en uç noktalarında dahi aranarak bulunması gerekmektedir.
9. Ülke içinde uygun kalitede yeterli arzı bulunan malların hiçbir koşulda ithal edilmesine izin verilmemelidir. Bu konuda ister arkadaş ister akraba ister dost ister düşman olsun yabancılara sempati ve merhamet gösterilmemelidir. Çünkü ülkenin kendi zayıflığı ve yıkımı söz konusu olduğunda tüm dostluklar sona ermektedir. Bu durum yerli mallar ve daha düşük kalitede, daha yüksek fiyatlı olsa dahi geçerlidir.

Erken dönem kameralistler arasında hükümdarın zenginlik ve gücünün halkının zenginliğine ve refahına bağlı olduğu görüşüyle dikkat çeken bir başka isim Wilhelm von Schröder (1640-1688)'dir. Çalışmalarında büyük ölçüde İngiliz merkantilizminden istifade eden Schröder, vergilendirmeye odaklanmak yerine kamu kredileri ve kâğıt para kullanımının desteklenerek merkezi bir hazinenin kurulması gerektiğini savunmuştur. Schröder, çağdaşı olduğu diğer kameralistler gibi loncaları hedef alarak ulusal zenginliğin tesis edilmesinin devlet destekli genişletilmiş imalat ve ticaret merkezlerinin kurulmasına bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Schröder, rektörlük tarafından onaylanmasına rağmen devlet yetkililerinin baskıları sonucunda onaylanmayan doktora tezinde güçlü

devlet bakanlıklarının prensin otoritesinin sarstığı görüşünü savunarak güçlü bir hükümdar mutlakiyetinin önemi üzerinde durmuştur (The History of Economic Thought Website, 2023).

Devlet görüşünde devletlerin nihai amaçlarının zenginlik elde etmek, özgürlükleri garanti altına almak ve yurttaşlara güven sağlamak olduğunu savunan Johann Heinrich Gottlob von Justi, “*Politik Bilimlerin Prensipleri (Grundsätze der Policey Wissenschaft)*”; “*İdeal İktidarın Dayanakları (Der Grundriss einer guten Regierung)*”; “*Devlet İktisadi ve Kameral Bilimlerin Sistematiği (Staatswirtschaft oder Systematische Abhandlung aller Oeconomischen und Cameralwissenschaften)*”; “*Devlet Gücünün ve Mutluluğun Temelleri (Grundfeste zu der Macht und Gluüchseligkeit d er Staaten)*” gibi çalışmalarıyla erken dönem kameralistler arasında öne çıkan en gözde düşünürdür (Tribe, 2008:538).

Devlet görüşünde devleti mutluluğa erişme hedefi olan bir makine olarak tarif eden Justi, yurttaşların mutluluğu olmadan devletin mutlu olamayacağı tezini ileri sürmüştür (Spicer, 1998:152). Justi’ye göre bir devlette insani zaafaların her zaman bulunmasına karşın devletin “*anayasa*” ve “*kurumlar*” yordamıyla insani kusurların etkilerinin kontrol altına alınarak güçlü bir düzenin inşa edilmesi gerekmektedir. Bu görüşe göre insan bedensel bir makine (*körperliche Maschine*) olduğu için kaçınılmaz olarak ölmektedir. Oysaki devletin bedeni ve yapısı ahlaki kurumlara ve yaş almakla eskimeyen nitelikleri bulunmaktadır. Dolayısıyla devlet ahlaki ve otomatik bir makine görünümüyle insani bozulmanın etkilerine karşı bağımsızlığa sahiptir (Nokkala, 2009:77).

Justi’nin devlet-makine kavramsallaştırması ilhamını Viyana dışındaki Habsburg madenlerinde karşılaştığı su gücüyle çalışan makinelerden alıyordu. Kolektif dinamizmini en iyi şekilde kullanabilecek bir “*sosyal makine*” inşa etme tahayyülü, Justi’nin devlet-makine kavramsallaştırmasının nihai hedefini oluşturmaktadır. Bu anlamda Justi, devleti yönetenler ve yönetilenler, bilenler (Gelehrtenstand) ve bilmeyenler (Nahrungsstand) olarak iki büyük alana ayırarak ideal düzen geliştirmenin uğraşını vermiştir. Buna göre bilgili profesörler ve devlet memurları “*bilginin bekçileri*” olarak büyük uçurumun bir kenarında konumlanırken sayısız üyesi olan üretim faaliyetlerini yürüten kitle uçurumun diğer tarafında tasvir edilmiştir. Justi’nin tasarımlarında bu iki alanın kendi başına varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Nitekim Nahrungsstand adı verilen yönetilenlerin sağlığı halkın çalışkanlığına ve diğer tüm yönetilenlerin rasyonel bir şekilde yönlendirilmesi ve yönetilmesine bağlıdır. Yönlendirmeden yoksun kalan yönetici sınıf kısır bir üretim sürecine girerken faaliyetlerinde kaotik bir durum ortaya çıkacaktır. Buna karşın üretim faaliyetlerinden yoksun kalan yönetici sınıf “*boş*” bir alana dönüşecektir (Wakefield, 2009:34).

“*Karşılaştırmalar (Vergleichungen)*” adlı çalışmasında Çin’in muntazam bir şekilde inşa edilmiş kurumlarını inceleyen Justi, Avrupa devletlerinin Çin örneğini izleyerek reform sürecine girmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Çalışmasında Avrupa’daki hükümdarların monarşik güçlerini olası bir kötüye kullanma durumunda insanların hiçbir önlem alamayacak olmasını gülünç olarak nitelendiren Justi, hükümdar gücünü sınırlandırmanın kesin olarak iyileştirmelere yol açmadığını vurgulamıştır. Polonya, İsveç ve İngiltere örneğini veren Justi, bu devletlerde hükümdarın gücünü sınırlama girişimlerinin kötü sonuçlara yol açtığını ifade etmiştir. Buradan yola çıkarak üçüncü bir yol (*Es giebt noch einen dritten Weg*) öneren Justi, Çin’in aydınlanmış hükümdar örneğinden hareket ederek ölçülülük ile sınırsız otoriteyi birleştiren bir monarşi yapısını idealize etmiştir. Buna göre mutlak otoriteye sahip bir hükümdarın kendi iradesiyle otoritesinin sınırlandırılması gerekmektedir. Ayrıca Justi, doğru eylemin doğru kavramdan kaynaklandığına inanmaktadır. Ona göre doğru eylemi doğuracak nihai temel “*doğru eğitim*”den geçmektedir. Böylelikle herhangi bir kavramı bilmeden doğan çocuklara öğretilmek istenilen kavramlar öğretililecek ve akıl ile hareket eden insan her zaman doğru olana yönelecektir. Justi’ye göre Çin hükümdarlarının sınırsız güçlere sahip olmasına rağmen akıl ile hareket etmelerinin nedeni aldıkları eğitimden kaynaklanmaktadır. Ayrıca imparatorlukta tarihçi büroları gibi kurumsallaşmış yapıların olması Çin hükümdarlarının sınırsız güce sahip olmalarına rağmen akıl ile karar vermelerinde önemli bir etkiye sahiptir. Justi hükümdarın esas görevinin tıpkı Çin’de olduğu gibi bozulan düzeni sağlamak olduğunu savunmuştur. Onun ideal yönetim anlayışında hükümdar, devlet işlerinin bir katılımcısı değil “*direktörü*” olarak tarif edilmektedir. Dolayısıyla Justi, makine olarak tarif ettiği Çin devletini yetkin bürokratlarıyla birlikte son derece verimli bir yönetim aygıtı olarak değerlendirmiştir. Buna karşın Justi, Çin kamu hizmeti yöneticilerin dürüstlüğü ve yurttaşlık erdemini koruyan etik ve ahlaki sınırlara dayalı olduğunu vurgulamıştır. Çin örneğinde olduğu gibi tesis edilecek bir devlet düzeninde yetkileri sınırsız olan hükümdarın gücü dahi anayasaların ötesine geçemeyecektir. Zira hükümdarın kendi gücü etik düzene ve anayasal düzene bağlı olacaktır (Nokkala, 2009:77-83).

Justi’ye göre monarşi, “*eşitsizliğin*” baskı olmaksızın var olmasını sağlayan tek yönetim biçimidir. Eşitsizlik onun yaklaşımında makine adını verdiği devlet aygıtının verimli hale gelmesinde önemli bir yere sahiptir. Justi, monarşinin olduğu bir ülkede insanların daha yüksek bir konuma yükselebilmek için sürekli olarak rekabet içerisinde olacaklarını ve motivasyonlarını monarşiden alacaklarını ileri sürmektedir. Monarşiyi tıpkı etrafında

demir talaşları olan bir mıknağa benzeten Justi, hükümdara en yakın olan talaşları onunla doğrudan temas kuran insanlara geri kalan kişileri de hiyerarşik düzende ilerlemeye çalışan insanlara benzetmiştir. Buna göre köylüler toprak sahibi olmak isterken halk asil bir konuma yükselmek istemektedir. Justi'ye göre bu durum monarşinin sağladığı verimliliğin bir sonucu olarak devlete fayda sağlamaktadır. Justi'nin ideal yönetim tasavvurunda insanlar kendi çıkarlarına çalıştığına inanırken aynı zamanda devletin çıkarlarının en güçlü savunucularına dönüşeceği düşüncesi hâkimdir. Devlet makinesinin “direktörü” olarak hükümdar, ödül sistemiyle insanların çalışma azmini artırabilecektir (Nokkala, 2009:80-81).

Justi'nin Çin vizyonu verimli ve otomatik bir makine olarak idealize edilen devlet tasavvurunun en güçlü örneği olarak ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte Justi Çin'de kalıtsal soyluluğun olmaması ve soyluluk statüsünün liyakat üzerine kurulu olmasından derinden etkilenmiştir. Bu durum Justi'nin bilhassa “*Centilmen Junker Hansen'in Hayatı (Das Leben Junker Hansens eines Landedelmanns)*” adlı çalışmasına tesir etmiştir. Justi, çalışmasında eyaletlerdeki ofis sahibi soyluların beceriksizliklerine ve güvenilmezliklerine dair görüşlerini hicvi bir üslupla tenkit etmiştir (Nokkala, 2009:82). Justi'nin Çin yönetim biçimine olan hayranlığı onun kameral bilimleri sistemleştirdiği 1759 tarihli “*Politik Bilimlerin Prensipleri (Grundsätze der Policey Wissenschaft)*” adlı çalışmasında gözle görülür bir nitelik kazanmıştır. Zira Justi'nin bu çalışması Çin kamu yönetimi ve kamu hizmeti görevlilerinin liyakat esaslı gözetilerek temin edildiği düzene duyduğu hayranlığın bir yansıması olarak değerlendirilmiştir (Avcı, 2017:15).

Kameral bilimlerin doğduğu ve popüler hale geldiği Prusya'dan Avusturya'ya taşınmasında Justi gibi önemli bir etkiye sahip bir başka kameralist Joseph von Sonnenfels (1732-1817)'dir (Tribe, 2008:526). Devleti “*büyük toplum*” olarak kavramsallaştıran Sonnenfels, toplumda yaşayan bireyleri ahlaki bir beden üyeleri olarak bütünlük bir yapıda tahayyül etmiştir. Bu bütünlük yapı içerisinde ortaya çıkacak olan “*güç birliği*” ya da “*irade birliği*” ile büyük toplum idealinin ortaya çıkacağına inanmıştır. Sonnenfels, çeşitli gözlem ve deneyimlerden hareketle genel refahın sürdürülmesi mümkün olduğunu ileri sürmüştür (Spicer, 1998:152-155).

Sonnenfels, 1763'te kamu güvenliğinin ve ekonomi yaşamın teminatı olarak gördüğü “*polis*”i bir yönetim bilimi olarak değerlendirmiş ve Viyana'daki polis bilimleri ve kameral bilimler disiplinlerinin temellerini ayırma yoluna gitmiştir. Sonnenfels, bu çabalarını “*Kamu Yönetimi'nin Prensipleri*” ile “*Politika ve Finans*” adlı çalışmalarına taşımıştır (Jaschke vd., 2007:31-33). Bilhassa Justi ve Sonnenfels'in yaşadıkları dönemde kameral bilimler muntazam düzeyine erişmiştir. Justi'nin kaleme aldığı “*Polis Bilimi Yönetimi (Polizeiwissenschaft)*” adlı çalışması bu dönemde büyük yankı uyandırmıştır (Aktel vd., 2015:87). Justi ve Sonnenfels'in çabalarıyla yönetim bilimleri üzerinde bir çalışma alanı olan “*polis bilimi*” bağımsız bir çalışma alanı haline gelerek kameral bilimlerden kopuş sürecine girmiş ve ayrı bir bilim disiplini haline gelmiştir.

4. KAMERALİZMİN KAMU YÖNETİMİNE KATKILARI

Birçok araştırmacıya göre kameralizmin yükselişi Fransız İhtilali ile birlikte modern kamu yönetimi anlayışının ortaya çıkmasında etkisi yadsınamaz ölçüde büyük olan iki gelişmeden biridir. Her şeyden önce bir “*yönetim bilimi*” ve “*yönetim sanatı*” olarak hükümdarın kudretini halkın refahı ile özdeşleştirerek Avrupa'da kamu yönetiminin temellerinin atılmasına öncülük eden kameralizm, hem devlet yönetiminin idari, mali, iktisadi ve sosyal anlamda nasıl olması gerektiği konusunda yönetsel disiplin çalışmalarına büyük katkılarda bulunmuş hem de ortaya çıkan bu çalışmaların 18. ve 19. yüzyıllarda uygulanmasında itici bir rol oynamıştır. Bununla birlikte kameralizmin Prusya devletlerine özgü bir kamu bürokrasinin güçlü bir varlık kazanmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim kameralizm, yalnızca Prusya devletlerine özgü, güçlü bir kamu bürokrasisinin oluşmasına katkı sağlamakla kalmamış, Avrupa'daki yönetim biçimlerine ve modern kamu yönetiminin oluşumunda önemli bir yere sahip olmuştur (Şaylan, 1996:4). Ayrıca gerek kamu hizmetinin gerek kamu yönetiminin bir meslek olarak kurumsallaşmasının arka planında kameralizmin tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve yönetim süreçlerindeki pratik uygulamalarının yadsınamaz bir yeri bulunmaktadır (Eryılmaz, 2013:25).

Seckendorff, devlet yönetim aygıtı ile ilgili sorunları ve çözüm önerilerine yer verdiği “*Alman Prenslikleri*” adlı çalışmasında güçlü bir devleti inşa etmenin önemi üzerinde durmuştur. Çalışmasında ekonomi, maliye, muhasebe vb. alanları güçlendirilmesi gereken devlet unsurları olarak ele alarak yönetim bilimine vurgu yapan Seckendorff, daha sonraları kamu yönetimi üzerine inşa edilecek olan birçok fikrin temellerini ortaya atmıştır (Reinert, 2005:226). Kameralistlerin ileri sürdüğü fikirler kameralizmin tarihsel ve felsefi mirasını, bireysel refah ile kamusal yönetim arasındaki dinamik ilişkiyi ve bu ilişkinin modern refah devleti anlayışına nasıl evrildiğini bütüncül bir şekilde ele almaktadır.

Kameralizm, hükümdarın devlet yönetiminde karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm yolları gösteren erken dönemdeki görünümünde Politeia'daki filozof kral düşüncesinin esintilerini görmek mümkündür. Öyle ki Prusya hükümdar/yöneticileri kameral bilimlerin gelişmesi amacıyla çeşitli direktifler vererek enstitü ve kürsüler açtırmıştır. Benzer şekilde Justi'nin "*Politik Bilimlerin Prensipleri*" adlı çalışmasında Çin devlet yönetimini inceleyerek Prusya devletlerinde görmeyi arzu ettiği yönetim anlayışını 1794'te Prusya Medeni Kanunu'na onay veren hükümdar yaklaşımında görmek mümkündür. Zira bu kanunda memuriyet görevinde patrimonyal anlayış yerine yasal güvenceye dayalı bir kamu yönetimi anlayışı benimsenmiştir. Bir yönüyle hükümdarın şahsi hizmetleri olan kamu görevlilerinin statüsü hükümdara ait alan ve kamuya ait alan olarak ilk kez bir ayrıma tabi tutulmuştur (Frambach, 2017:258). Bununla birlikte 1770'te Ludwig Philipp F. von Hagen (1724-1771)'nin hazırladığı kameral eğitim-öğretim planı çerçevesinde üst sınav komisyonunun (Ober-Examinations Commission) kurularak kamu hizmetine girişte sınav şartı aranmaya başlamıştır. Modern kamu yönetiminin "*liyakat*" esasına dayandıran bu yenilik, kameralist Justi'nin 1759'da yayınlanan "*Politik Bilimlerin Prensipleri*" adlı çalışmasındaki görüşlerinin bir yansımasıdır. Nitekim kameral bilimlerin eğitim planı henüz hazırlanmadan önce Justi, hayranlık duyduğu Çin devlet yönetim anlayışında soyluluk yapısının bulunmadığını ve kamu hizmetine girişte liyakat esasına dayalı olarak sınav yönteminin uygulandığını zikretmiştir (Nokkala, 2009:77-83).

Erken dönem kameralistlerin hükümdarın bünyesinde kamu hizmeti gören çalışanların üniversitelerde bilhassa kamu maliyesi alanında yöneticilik eğitimi alması gerektiğine yönelik görüşleri 18. yüzyılda birçok üniversitede kameral bilimler kürsülerinin kurulmasıyla somut bir karşılık bulmuştur (Eryılmaz, 2013:25). Kameralistlerin kamu görevlilerine eğitim verilmesi düşüncesi kamu hizmetine girişte liyakat ve sınav esaslarının gözetilmesine yönelik çalışmalarla daha da derinleşmiştir. Bu çalışmalar, kamu hizmetinde idare bilimi eğitimlerinin ortaya çıkmasında kritik bir rol oynamıştır.

Justi, yönetim bilimleri alanında eğitim almamış yalnızca pratik kamu yöneticisi olarak mesleklerini sürdüren yöneticilerin herhangi bir olağandışı olayda sorunların üstesinden gelmekte zorlanacağını ve kararlarında tereddüt edeceğini ileri sürmüştür. Justi, bilimsel uzmanlığa dayalı eğitim veren fakültelerde açılacak yönetim alanındaki bölümlerin devlet görevlileri ve yöneticileri için değerli bilgi ve uzmanlık kaynakları olduğunu savunmuştur. Ayrıca Justi, fakültelerdeki yönetim bölümlerinin disiplinlerarası olması gerektiğini savunmuş ve bu esasları gözeterek eğitim veren bir yönetim bölümünün kamusal yaşam için oldukça yararlı olacağını vurgulamıştır. Görüldüğü üzere kameralistler oldukça erken sayılabilecek bir dönemde yöneticilerin, kamu görevlilerinin ve kamu hizmeti yürütücülerinin uzmanlık eğitimi almasının gereği üzerinde durmuştur. Kameralistlerin erken dönemdeki bu düşünceleri modern kamu yönetimi/yönetim bilimlerinin gelişmesine oldukça katkı sağlamıştır (Spicer, 1998:155).

Kameral bilimlerin aydınlanma felsefesi ilke birlikte beslendiği iki kaynaktan biri olan Politeia'nın bilge-hükümdar kavramsallaştırması dönemin Prusya hükümdarlarının aydınlanma çağı filozoflarını yakından takip etmelerine katkı sağlamıştır. Örneğin İmparator Leopold (1640-1705) döneminde eğitime başlayan ticaret ve iktisat okulları 1648'den itibaren Kolberg, Berlin ve Konisberg gibi kentlerde kurumsallaşma sürecine girmiştir. Kameralistlerin kamu hizmetine girişte eğitimin önemine dikkat çektiği çalışmalar I. Friedrich Wilhelm (1688-1740) döneminde devam etmiştir. Bu dönemde 1727'de Halle ve Frankfurt'ta üniversitelerde ilk kameral bilimler kürsüleri kurulmuştur (Usta ve Akıncı, 2018:81-83). Benzer şekilde Prusya'da kameralizmin gelişimine önemli katkılar sağlamış olan II. Friedrich (1712-1786), aydınlanma düşünürü Voltaire (1694-1778)'i Potsdam'a kabul ederken Matematikçi Pierre L. Maupertuis (1698-1759)'i Berlin'de açılan akademinin başkanı olarak atamıştır. Kameral bilimler kürsüleri kurulduktan sonra gerçekleşen çalışmalar belirli bir uzmanlık ve profesyonelliğe dayalı olarak yürütülmüştür. Bu çalışmalar ile bölgesel devletlerin gelecekteki yöneticilerinin kameralizmin temelleri konusunda eğitim görmesi amaçlanmıştır (Garner, 2017:135).

Kameralizmin 18. yüzyıldaki gelişimi Batı Avrupa'da Alman akademisyenlerin çalıştıkları üniversite ve kurumlarda kameral bilimler alanında uzmanlaşmalarına katkıda bulunmuştur. Örneğin Danimarka'da 1750'den sonra Sorø Akademisi'nde kameral bilimler alanında ilk çalışmalar filizlenmeye başlarken 1960'larda Moskova Üniversitesi'nde görev yapan Alman kökenli akademisyenlerin kameral bilimler alanında çalışmalar gerçekleştirdiği görülür. Öyle ki kameral bilimler alanında uzmanlaşan birçok akademisyen Moskova Üniversitesi müfredatına "*kameral bilimler*" derslerinin eklenmesi ve bir kürsü kurulması talebinde bulunmuştur. Her ne kadar bu talepler resmi bir onaydan geçmese de kameralizmin 18. yüzyıldaki gelişimini göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir (Seppel, 2017:12).

19. yüzyıl yönetim disiplininin teorik ve uygulama boyutlarında önemli dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Örneğin bu yüzyılda Woodrow Wilson'ın "*The Study of Administration*" makalesi Amerikan kamu yönetimi disiplinine yeni bir akademik çerçeve sunmuştur. Wilson, siyaset ve yönetimi ayrı birer disiplin olarak

değerlendirerek birbirinden ayrılması gerektiğini ileri sürmüştür (Eryılmaz, 2013:9). Wilson'a göre yönetim bilimi, siyaset bilimi çalışmalarının 19. yüzyıldaki “*son meyvesi*” olarak çıkmıştır. (Wilson, 1887:197-198). Öte yandan aynı yüzyılda Alman kameralizmi devletin ekonomik ve sosyal yaşam üzerindeki belirleyici rolünü vurgulayarak kamu maliyesini ön planda tutmuştur. Kameralizm, merkeziyetçi bir yaklaşımla devletin aktif müdahalesini savunarak ekonomik düzenlemelerle devletin merkezi konumu üzerine düşünceler ileri sürmüştür. Bu iki yaklaşım, kamu yönetiminin gelişiminde, devletin ve piyasanın rolünü nasıl tanımladıklarına dair farklı bakış açıları sunmaktadır. Bu bağlamda Kameralizm ve 18. ve 19. yüzyıl liberal kamu yönetimi yaklaşımları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler devletin ekonomik ve sosyal düzenlemelerdeki rolü üzerinden belirginlik kazanmaktadır.

Kameralizm, en genel ifadeyle devletin ekonomik faaliyetler üzerinde kontrolünü savunan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım Seckendorff ve Justi gibi düşünürler tarafından devletin refahını ve güvenliğini sağlamak amacıyla kaynakların merkezi bir otorite tarafından yönetilmesi ve yönlendirilmesi gerektiği fikrini desteklemiştir (Usta ve Akıncı, 2018:74-78). Kameralizm, devlet müdahalesinin ekonomik denge ve sosyal düzenin sürdürülmesinde kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Buna karşın liberal kamu yönetimi yaklaşımları Adam Smith'in “*Ulusların Zenginliği*” adlı çalışmasından ilham alarak piyasa mekanizmalarının serbest bırakılmasını ve devlet müdahalesinin sınırlandırılmasının önemi üzerinde durmaktadır. Liberal yaklaşımlar ekonomik refahın bireysel girişim ve özgürlükler vasıtasıyla sağlanabileceğini savunmaktadır (Çelik ve Usta, 2010:125-126; Çetin, 2001:220). Kameralizm ve liberal kamu yönetimi yaklaşımları, devletin kamusal refah ve düzen sağlama sorumluluğu konusunda benzer bir görüş paylaşırken, bu sorumluluğun nasıl yerine getirileceği konusunda belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Kameralizm devletin ekonomik faaliyetler üzerindeki merkezi kontrol ve müdahalesini öne çıkararak devletin bu sorumluluğu doğrudan üstlenmesini savunur. Buna karşın liberal kamu yönetimi yaklaşımlarında piyasa özgürlüğü ve bireysel hakların korunmasına öncelik verilmekte ve devletin rolünün kamu hizmetlerinin sağlanması ve düzenleme işlevleriyle sınırlı tutulması savunulur (Coşkun, 2016:10-11; Reinert ve Rössner, 2016:66-70; Spicer, 1998:157-158). Son olarak kameralizm ve liberal kamu yönetimi yaklaşımları modern kamu yönetimine farklı perpektiflerden önemli katkılarda bulunmuştur.

Kameralizmin ortaya çıkışıyla birlikte daha iyi bir devlet yönetiminin nasıl olması ve ne tür bir maliye politikası üzerine inşa edilmesi gerektiği düşüncesi kameralistler tarafından odaklanılan temel konular haline gelmiştir. Hükümdar hazinesi ile bir tutulan devlet hazinesini güçlendirmenin yolunun halkın zenginliğini tesis etmekten geçtiğini ileri süren kameralistler, erken dönemde devlet vergilerinin hangi iktisadi yöntemlerle artırılabilceğinin imkânlarını araştırmıştır (Çiner, 2009:3). Başlangıçta kamu maliyesi odağında büyüyen kameralizm, ilerleyen süreçte kamu maliyesinden ayrılmış, yönetim bilimi içerisindeki diğer disiplinler ile etkileşime girmiş ve son durumda güçlü bir devletin nasıl idare edilmesi gerektiği konusunda devlet yönetimlerine yeni bir bakış açısı getirmiştir. Kameralizm, devletin iktisadi, mali, toplumsal, hukuki ve idari konularda uygulaması gereken fonksiyonları olduğu düşüncesinden hareketle devletin kurumsal bilgisinin önemini bir yönetim anlayışı olarak öne çıkarmıştır. Dolayısıyla kameralizmin kamu yönetimine yönelik en büyük katkılarından biri olarak devlet fonksiyonlarının tespit edilerek, hükümdarın yerine getirmesi gereken işlevlerin ortaya koyulması olduğu ifade edilebilir. Zira devlet maliyesi ile eş tutulan kameralizm, devlet olgusunun gelişmesiyle birlikte maliye bilimlerinden ayrılarak idari süreçlerin nasıl yönetilmesi gerektiğine odaklanarak diğer disiplinleri kendi bünyesine dâhil etmiştir. Bununla birlikte devletin mali ve idari yönetimini bir disiplin olarak ele almanın yanı sıra sanatsal yönünü de vurgulayan kameralizm, kamu yönetimi içerisinde personel örgütlenmesi ve birimler arası koordinasyon gibi temel sorunları gündeme getirmiş; muhasebe, maliye, ekonomi gibi bilimler ile etkileşime girerek bütünsel bir yaklaşımın gelişmesine olanak tanımıştır (Gürkan, 2007:216-221).

Son olarak kameralistler bir “*yönetim vizyonu*” geliştirmenin uğraşını vermiştir. Kameralistler belirli kamusal amaçlara dayanarak geliştirilen, güçlü bir siyasi yürütmenin liderliği etrafında örgütlenen bir kamu yönetimi vizyonunun ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Kameralistlerin kamu yönetimine ilişkin düşünceleri her ne kadar Avusturya-Alman hükümdarlarının ihtiyaçlarına uygun olarak filizlenmiş olsa da oldukça erken sayılabilecek bir dönemde hükümdara mali konularda verdikleri tavsiyelerle rasyonel bir kamu yönetimi/kamu hizmeti anlayışının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Spicer, 1998:157-158).

5. SONUÇ

Prusya devlet hükümdar/yöneticilerinin saraylarında mal varlığını yöneten, haraç ve vergileri toplayan bir departman olan “*camera*” isminden türeyen “*kameral bilimler (Kameralwissenschaften)*” ortaya çıkış sürecinden itibaren bütüncül bir bilgi alanı yaratarak kamu yönetiminin işlevsel ilkelere göre icra edilmesi

gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Kameral düşünce ekolü bilhassa Otuz Yıl Savaşları sonrasında devletlerin istikrar arayışı içerisinde olduğu bir ortamda bireylerin üretkenliğinin devletin refahını artıracığı düşüncesiyle hükümdarların dikkatini çekmiş ve kısa süre içerisinde devlet politikalarına yansımıştır.

Kameralizmin kamu yönetimine yönelik genel varsayımları ilk defa Seckendorff'un "*Alman Prens Devleti*" adlı meşhur çalışmasında gündeme getirilmiş ve ardından diğer kameralistler tarafından geliştirilmiştir. Kameralistlerin devlet aygıtı içerisinde ideal olarak kurguladıkları düzen tasavvurları hükümdarın yönetim anlayışı üzerinde etki ederek henüz adı konulmamış bir kamu yönetimi/kamu hizmeti alanının düşünsel temellerini ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda Prusya devletlerinde patrimonyal bir anlayışın hâkim olduğu yönetim yaklaşımı devlet memurluğunun yeniden tanımlanarak "*liyakat*" ve "*performans*" esasına dayanan yeni bir kamu hizmetine geçiş sürecinin filizlenmesiyle terk edilmeye başlamıştır. Son durumda kameralizmin gelişim sürecinde oldukça erken sayılabilecek bir dönemde Prusya devletlerine özgü bir kamu bürokrasinin vücut bulmasıyla devlet aygıtında kurumsallaşma süreci başlamıştır. Bu kurumsallaşma süreci ilerleyen dönemlerde Alman devlet yapısının oluşmasında oldukça etkili olmuştur. Bununla birlikte Prusya devlet aygıtında kamu hizmeti görenlerin hükümdarın şahsi çalışanları olduğu anlayışının terk edilmesi sivil bürokrasinin en erken izlerini ortaya çıkarmıştır.

Kameralistler, kamu yönetiminin yalnızca idari süreçlerle sınırlı olmadığını aynı zamanda bir bilim dalı olarak da ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda kameralizm devletin ekonomik etkinlikler üzerinde kapsamlı bir denetim ve organizasyon işlevini yerine getirmesini savunan bir düşünce okulu olarak öne çıktığı görülmektedir. Kameralizm, devletin sosyal refahı artırma ve ekonomik dalgalanmaları önlemek amacıyla aktif bir müdahaleci rol üstlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım devlet müdahalesinin uzun vadeli istikrar ve refahı sağlamada kritik bir rol oynadığına dair inancı pekiştirerek kamu yönetiminin stratejik ve proaktif yönlerini öne çıkarmaktadır.

Devlet aygıtı içerisinde henüz kamu hizmeti ve kamu yönetimi olgularının kurumsallaşmadığı bir dönemde patrimonyal yönetim anlayışından devlet için çalışan memur sistemine geçilmesi kameralizmin modern kamu yönetimine getirdiği önemli katkıların başında gelmektedir. Bu anlamda kamu hizmeti gören personellerin hükümdarın şahsi kulları niteliğinden sıyrılarak yasal güvence altına alınması çağdaş kamu yönetiminde devlet memurlarının görev ve sorumluluklarına dayanan özel bir disiplinin ortaya çıkmasına esaslı bir katkıda bulunmuştur. Zira günümüzde birçok devletin hukuk sisteminde yer alan devlet memurlarına ilişkin yasal düzenlemelerde kamu hizmeti gören personelin mesleğe girişi, yükselişi, maaş ve hakları kameralizmin erken gelişim döneminde kameralistlerin kamu hizmetine girişte liyakat ve sınav esasının gözetilmesinin devlet yönetimi için zaruri bir öneme sahip olduğu tezlerinde görmek mümkündür. Nitekim Prusya devletlerinde benimsenen bu yönetim anlayışı modern Alman devlet sisteminin oluşmasında başat bir etkiye sahip olmuştur.

Modern kamu yönetimi, kameralistlerin devlet aygıtı içindeki vergi denetimi ve yolsuzlukları önleme stratejilerinden önemli ölçüde etkilenmiştir. Öyle ki kameralizm, devlet içinde suistimalleri önlemek amacıyla birbirini kontrol eden yapıların kurulmasını teşvik etmiştir. Bu yaklaşım, devlet aygıtının suistimal ve yolsuzluklara karşı korunmasında temel bir rol oynamıştır. Kameralizm, aynı zamanda kamu hizmetinde çalışan personelin performans verimliliğinin artırılmasına yönelik yaklaşımlarıyla da modern "*kamu performans yönetimi*" uygulamalarına öncülük etmiştir. Bu tarihsel miras, modern kamu yönetiminin dinamik, bütüncül ve etkin yapısının ana taşlarından biri olmuştur. Bu durum kameralizmin günümüzdeki yankılarının ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir.

Devletin ekonomi ve toplumdaki rolüne yaptığı vurguyla modern sosyal refah devletinin öncüsü olarak kabul edilen kameralizmin, ekonomik ve sosyal politikalar arasında kurduğu bağlantı devletin müdahaleci rolünün savunulmasında veya eleştirilmesinde oldukça önemli bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Çalışmada devlet politikalarının nihai amacının toplum refahını artırmak olduğunu vurgulayan kameralistlerin düşünceleri üzerinde durularak Almanya'nın kamu mali yönetimi anlayışına kaynaklık eden tarihsel birikime dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda kameralizm çalışmalarının ülkemizde sınırlı bir alanı kapsadığı dikkate alındığında disiplinlerarası yaklaşımın bu alandaki araştırmalar için önemli katkılar sağlayacağı kanaatindeyiz. Bilhassa lisansüstü düzeyde gerçekleştirilecek çalışmalar kameralizm literatürünün zenginleşmesi açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte bu alanda çalışmalar gerçekleştirecek araştırmacıların kameralizmin tarihsel kökleri ile günümüz kamu yönetimi arasındaki bağlantılara disiplinlerarası yaklaşımla eğilmesi yeni kavramsal ve teorik bakış açılarının ortaya çıkmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

YAZAR BEYANI / AUTHORS' DECLARATION:

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Makale yazım ve intihal/benzerlik açısından kontrol edilmiştir. Makale, “en az iki dış hakem” ve “çift taraflı körleme” yöntemi ile değerlendirilmiştir. Yazar(lar), dergiye imzalı “Telif Devir Formu” belgesi göndermişlerdir. Mevcut çalışma için mevzuat gereği etik izni alınmaya ihtiyaç yoktur. Bu konuda yazarlar tarafından dergiye “Etik İznine Gerek Olmadığına Dair Beyan Formu” gönderilmiştir. / This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support. The article has been checked for spelling and plagiarism/similarity. The article was evaluated by "at least two external referees" and "double blinding" method. The author(s) sent a signed "Copyright Transfer Form" to the journal. There is no need to obtain ethical permission for the current study as per the legislation. The "Declaration Form Regarding No Ethics Permission Required" was sent to the journal by the authors on this subject.

YAZAR KATKILARI / AUTHORS' CONTRIBUTIONS:

Kavramsallaştırma, orijinal taslak yazma, düzenleme – Y1 ve Y2, veri toplama, metodoloji, resmi analiz – Y1 ve Y2, Nihai Onay ve Sorumluluk – Y1 ve Y2. / Conceptualization, writing-original draft, editing – Y1 and Y2, data collection, methodology, formal analysis – Y1 and Y2, Final Approval and Accountability – Y1 and Y2.

KAYNAKLAR

- AKTEL, Mehmet, KERMAN, Uysal, ALTAN, Yakup ve GÜVEN, Ferit (2015), “Kameralizmi Anlama Çabası”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** S.12(7), ss.83-98.
- AVCI, İsmigül (2017), “Mançu Hanedanı Çin Klasik Memurluk Sınav Sistemi ”, **Journal of International Social Research**, S.54(10), ss.13-21.
- BACKHAUS, Jurgen (1997), “Christian Wolff on Subsidiarity, the Division of Labor, and Social Welfare”, **European Journal of Law and Economics**, S.4, ss.129-146.
- ÇELİK, Fikret ve USTA, Sefa (2010), “Klasik Liberalizmde ‘Özgürlük’ ve Liberalizmin Yerel Yönetimlere Bakışı”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.24, ss.121-135.
- ÇETİN, Halis (2001), “Liberalizm’in Tarihi Kökenleri”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.1(2), ss.219-237.
- ENCYCLOPEDIA (2018), “Johann Joachim Becher”, **Encyclopedia Kurumsal Web Sayfası** (E-Ansiklopedi), <https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/johann-joachim-becher> (Erişim Tarihi: 03.07.2024).
- ERDEM, Çiğdem (2010), “Mehmet Sadık Rifat Paşa ve 19. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu’nda Batılılaşma Bağlamında Kameralizmin Girişi”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.12(2), ss.171-196.
- ERYILMAZ, Bilal (2013), “Temel Kavramlar”, **Kamu Yönetimi** (Ed. Süleyman Sözen), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, ss.3-28.
- FRAMBACH, Hans, (2009), “Cameratism and Labour in von Justi’s Economic Thinking”, **The Beginnings of Political Economy** (Ed. Jurgen Georg Backhaus), Springer Publisher, New York (US), ss.133-145.
- FRAMBACH, Hans (2017), “The Decline of Cameralism Germany at the Turn of the Nineteenth Century”, **Cameratism in Practice: State Administration and Economy in Early Modern Europe** (Ed. Marten Seppel, Keith Tribe), Boydell Press, Woodbridge, ss.239-263.

- GARNER, Guillaume (2017), “*Cameralist Theoretical Writings on Manufacturing and Administrative Practice in the German Principalities: Conflict and Cohorence*”, **Cameralism in Practice, State Administration and Economy in Early Modern Europe: People, Markets, Goods: Economies and Societies in History** (Ed. Martin Seppel, Keith Tribe) The Boydell Press, Woodbride, ss.33-154.
- GÜRKAN, Ceyhan (2007), “*Kameralizm: Modern Yönetim ve Maliye Düşüncesinin Doğuşu ve Gelişimi*”, **Toplum ve Bilim Dergisi**, S.110, ss.216-246.
- HECKSHER, Eli F. (2007), **Mercantilism**, Routledge Press (Digital Printing), London and New York, C.1.
- INSTITUTE FOR NEW ECONOMIC THINKING - THE HISTORY ECONOMIC THOUGH (2023) “*Wilhelm von Schröder*”, **The History Economic Thought**, <https://www.hetwebsite.net/het/profiles/schroder.htm> (Erişim Tarihi: 10.04.2023).
- JASCHKE, Hans-Gerd, BJØRGO, Tore, ROMERO, Francisco del Barrio, KWANTEN, Cees, MAWBY, Robin ve PAGON, Milan (2007), “*Perspectives of Police Science in Europe*”, **Project Group on a European Approach to Police Science (PGEAPS)**, <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/79534.pdf> (Erişim Tarihi: 03.04.2023).
- MARDİN, Şerif (1991), **Türk Modernleşmesi**, C.4, İletişim Yayınları, İstanbul.
- NOKKALA, Ere Pertti (2009), “*The Machine of State in Germany: The Case of Johann Heinrich Gottlob von Justi (1717–1771)*”, **Contributions to the History of Concepts**, S.1(5), ss.71-93.
- ÖRS, Ayşe Sayir (2013), “*Kameralizm ve Osmanlı Devletine Etkileri*”, **Yüksek Lisans Tezi**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- REINERT, Erik S. (2005), “*A Brief Introduction to Veit Ludwig von Seckendorff (1626–1692)*”, **European Journal of Law and Economics**, S.3(19), ss.221-230.
- REINERT, Erik S. ve DAASTØL, Arno M. (1997), “*Exploring the Genesis of Economic Innovations: The Religious Gestalt-Switch and the Duty to Invent as Preconditions for Economic Growth*”, **European Journal of Law and Economics**, S.4(2), ss.233-283.
- REINERT, Erik S. ve ROSSNER, Philipp R. (2016), “*Cameralism and the German Tradition of Development Economics*”, **Handbook of Alternative Theories of Economic Development** (Ed. Erik S. Reinert, Jayati Ghosh, Rainer Kattel), Edward Elgar Publishing, Cheltenham and Northampton, ss.63-86.
- ROSSNER, Philipp R. (2016), “*New Inroads into Well-Known Territory? On the Virtues of re Discovering Pre-Classical Political Economy*”, **Economic Growth and the Origins of Modern Political Economy** (Ed. Philipp R. Rössner), Routledge Publisher, London and New York, ss.3-25.
- SEPPEL, Martin (2017), “*Intoduction: Cameralism in Practice*”, **Cameralism in Practice, State Administration and Economy in Early Modern Europe, People, Markets, Goods: Economies and Societies in History** (Ed. Martin Seppel, Keith Tribe), The Boydell Press, Woodbride, S.10, ss.1-16.
- SPICER, Michael W. (1998), “*Cameralist Thought and Public Administration*”, **Jurnal of Management History**, S.3(4), ss.149-159.
- ŞAYLAN, Gencay (1996), “*Bağımsız Bir Disiplin Olarak Kamu Yönetimi: Yeni Paradigma Arayışları*”, **Amme İdaresi Dergisi**, S.3(29), ss.3-16.
- TRIBE, Keith (2003), “*Historical Schools of Economics: German and English*”, **A Companion to the History of Economic Thought** (Ed. Warren J. Samuels, Jeff E. Biddle, John B. Davis), Blackwell Publishing, Oxford (UK), ss.215-230.
- TRIBE, Keith (2008), “*Cameralism and the Sciences of the State*”, **The Cambridge History of Eighteenth Century Political Thought** (Ed. Mark Goldie, Robert Wokler), Cambridge University Press, Cambridge, ss.525-546.
- TRIBE, Keith (2016), “*Cameralism*”, **Handbook on the History of Economic Analysis** (Ed. Gilbert Faccarello, Heinz D. Kurz), Edward Elgar Publishing, Cheltenham and Northampton, S.2, ss.43-51.

- TUNCER, Aziz, (2018), “*Patrimonyal ve Bürokratik Yönetim Arasında Bir Geçiş Dönemi Yaklaşımı Olarak Kamaralizm*”, **Journal of Political Administrative and Local Studies**, S.2(1), ss.1-20.
- USTA, Sefa ve AKINCI, Abdulvahap (2018), “*Bir Alman Yönetim Yaklaşımı Olarak Kamaralizm*”, **Journal of Political Administrative and Local Studies**, S.1(1), ss.67-86.
- WAKEFIELD, Andre (2005), “*Books, Bureaus, and the Historiography of Cameralism*”, **European Journal of Law and Economics**, S.19(3), ss.311-320.
- WAKEFIELD, Andre (2009), **The Disordered Police State: German Cameralism as Science and Praticce**, The University of Chicago Press, Chicago and London.
- WILSON, Woodrow (1887), “*The Study of Administration*”, **Political Science Quarterly**, S.2(2), ss.197-222.

